

PALUU JOELLE

Ari Pitkäranta

Paluu Joelle

Ari Pitkäranta

Omistuskirjoitus

Omistan kirjan lapsilleni, Niinalle, Julialle. Leolle ja Klausille. Heidän ansiostaan saan elää rikasta elämää.

Ari Pitkäranta

Paluu Joelle

Romaani

© 2023 Ari Pitkäranta

Kannen suunnittelu: Heidi Luotolahti-Pitkäranta Etunimi Sukunimi tai Yritys

Sisuksen taitto: Ari Pitkäranta Etunimi Sukunimi tai Yritys

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-31-8466-4

Sisällysluettelo

LUKIJALLE	9
JOKIRANNAN AIKAKAUDET	15
JOKIRANNAN TARINA	18
MÖKIN KORJAAMINEN ASUMISKÄYTTÖÖN	20
MÖKIN PIDENTÄMINEN	22
LAITURIN TARINA	24
PALUU JOELLE	26
KIRJASTO.....	29
VATAJA TALOUSKYLÄ	31
HONKAJOEN RIPPIKIRKKOJUHLA	34
RIPPIKOULUN MUISTELU.....	36
HONKAJOEN LIIKERAKENNUKSET	38
PUUHELLIN SÄÄTÖ	40
HONKARANTA	42
JALOKIVILLÄ PÄÄLLYSTETTY PIHATIE	44
TYÖNTEKO JA YRITTÄJYYS ELÄTTÄÄ KANSAKUNNAN	46
PENTTI POIKKES KYLÄÄN	48
KANKAANPÄÄN ÄIJÄT RUPATTELEE	50
SANTANIEMI KYLÄN SORANOTTOPAIKKA	53
OIKEITA TÖITÄ PAKKAAMIEN JA LÄHETYS.....	55
KORVAHOITO	57
TÄYSIKUU PITÄÄ HEREILLÄ	59
KUUN KIERTO JA AURINKOVUOSI	61
VARTIJAKISSA SIIRI	63
SILTA JA VATAJANKOSKI	65
HEINÄJÄRVI RENTOUTTAA TYÖTÄTEKEVIÄ	67
AJATUSHAUDONTAA.....	70
PYHÄAAMUN SARASTUS	73
HONKAJOKI ASTERIXIN GALLIA	75
SINIKAN SYYSKONSERTTI HONKALA.....	77
LUMONIN MIEHET HIRVISOPALLE.....	80
MYÖHÄISET PUOLUKAT	82
ENERGIATALKOOT	84
PERNASOPPAA KANKAANPÄÄN TORILLA	86
JOUTSEN RANTANAAPURI	88

LIHAPIIRAKKA KARVIAN KIRKOLLA.....	90
HONKAJOELTA ESIMERKKIÄ MAILLALLE.....	92
MENEE YLI HARMAAN PERINTEISEN KIVEN	94
KUOLEMAN LAAKSON YLI.....	96
MIELENI PAHOITIN	98
ISON KIVEN LAAVU RISTILÄNPERÄLLÄ	100
AAMUVARAHIN PATA TULILLE.....	102
SATAMAKEITAAN JUHLISSA LASSEN HONKAJÄRVELLÄ	104
MAASEUDUN TERVEHDYTTÄVÄ VAIKUTUS.....	106
METSÄSTYSTAKKI.....	108
HEIDI MAALAA KAITEET	110
UUSI HÖRHIÄINEN	112
OINAS YKSIN AATOKSISSAAN	114
PYHIMYS VOLVO	116
SUVUT ISOJOELTA.....	118
MAARIT NORJASSA	120
KEKRIAIKA	122
PYHÄIN MIESTEN PÄIVÄ.....	125
ISÄNPÄIVÄ TULOSSA	127
PULA-AJAN KEITTOKIRJA.....	130
ISOJOEN SUKULAISIA.....	132
LUKIJAPALAUTE	134
JOKI ON ELÄMÄN VIRTÄ.....	136
TÄYSIKUU.....	138
LASIKUISTI.....	140
SUKUPOLVET	142
JOULUN AVAUS KANKAANPÄÄSSÄ	144
LAPSET JA POSTELLI.....	146
VAIHDANNAN KAUSI.....	148
ENNALLISTAMINEN JA UTOPIA	151
HONKAJOEN KIRJASTO	154
KOLME MUSKETTISOTURIA	156
VATAJAN KYLÄN MIES ARI HONKAJOELTA LENSII AMERIikkaan	158
VATAJAN KYLÄN MIEHEN ARIN HONKAJOELTA JOULUN TARINA.....	160
KIRKKO SOIKOON KAUNEIMMAT JOULULAULUT HONKAJOEN KIRKOSSA	166
VANHAN AJAN JOULU	168
MAILMA ON MUUTTUNUT LITTEKS	170

ARKKITEHTI PEKKA PITKÄNEN.....	173
TURUILLA JA TOREILLA	175
AALTOSTEN HYVÄNTEKEVÄISYYS JOULUKONSERTTI	178
VARIKSEN MUTKASTA HEINÄJÄRVELLE.....	180
AURINGON KILO	183
TÄYSIKUU VATAJAN KYLÄN YLLÄ.....	185
LOTTAPERINNE	187
POSTELLIN HERKUT JA TORIPÄIVÄNÄ	188
ENSIMMÄINEN ADVENTTISUNNUNTAI	190
HONKAJOEN JOULUMARKKINAT	192
ISIEN TYÖ	194
KANKAANPÄÄN JOULUN AVAUS	196
TULEVAISUUDEN SÄÄN JA TALOUDEN ENNUSTAMINEN	198
JÄLKIVIISAUS ON HELPOMPAA KUIN ENNUSTUS	201
AURINGON PESÄPÄIVÄT	204
JOULUKIRKKO.....	207
VANHAT JOULUKORTIT	209
UUDEN VUODEN KIRKOSSA KÄYNTI	211
HÄÄPÄIVÄ JA UUSI LAPSI.....	213
TUTUSTUMINEN TYTTÄREEN PUOLEN VUOSISADAN JÄLKEEN	215
EPÄLINEAARISUUS ELÄMÄSSÄ JA YRITYSTOIMINNASSA	217
VATAJAN KYLÄN MIES ARI HONKAJOELTA -ROMAANI RANSKASSA.....	220
HIIREN HILJAA	222
HONKAJÄRVI LASSEN TOTEUTTAMA.....	225
NIINA JA ALAIN	228

Lukijalle

Honkajoki sijaitsee Pohjois-Satakunnas, pitäjää halkoo Karvianjoki. Asukkaat on tullu alun perin Suur-Kyrön alueelta Pohojanmaalta. Sieltä Ikaalisiin ja Hämeenkyröön. Ikaalinen on pitkään ollu käräjäpaikka, tuomiokunta. Eränkävijät patikoivat nykyisen Kankaanpään alueelle ja sieltä Honkajoen eräpaikoille. Kruunun aikana perustettiin asutustiloja. Kantatiloja on ollu Honkajoella muutama. Niistä nykyisen Vatajan kylän alueella Tolppa ja Rakola. Talois toimi kiertokoulu ennen kuin oma koulurakennus rakennetiin Vatajankosken, entisen Haapakosken viereen.

Juureva hongonjokelaisuus on piirteiltään samanlaista hengenlaatua kuin Galliassa Asteriksin kotimaakunnas. Parasta täälä on koulut. Ittekki osaan lukee, laskee ja kirjottaa. Ajaa autolla ja suunnitella. Näillä eväillä pärjää pitkälle. Satakunnan parhaat ylioppilaat viime vuonna, yliopistot, korkeekoulut ja yrittäjäopistot repii ne ihan käsistä. Hakee kotoonsa. Yrittäjäyys on ihan samaa ku naapuris Kauhajoella. Palvelut pelaa. Pankki on paras koko maassa. Konttoreita yhtä paljo ku osuuspankkilaitoksella Turuus. Gallialaisuus näkyy siinä, että täälä vastustetaan EU'ta yhtä kiivasti ku Gallian maakunnas Roomalaisia legioonia, valtakuntaa ja keisaria. Ilmankos alue on vankinta perussuomalaisten heimokuntaa koko maas. Kirkos käydään ahkerasti ja veisataan virsiä ääneen.

Kirjassa sivutaan honkajokelaista ruokaa, jota vaimot ovat miehillensä tehny ihmiskunnan alkuajoista lähtien. Honkajoelta on tehty Pohojanmaan suuntaan naimakauppoja. Ruoka, samoin kuin murre on värittänyt pohojalaisvoittoseks. Miehet jaksaa pakertaa pitkää päivää ja pysyy kotona soppakattilan likellä. Hyvä ruoka, parempi mieli. Tai vielä paremmin, vatsa, toiset aivomme. Tästä yhdistelmästä on jopa tieteellistä näyttöä. Käytännön näyttö on tullut siitä, että viisas emäntä on pitänyt talon pystys.

Satakuntaan tuli paljon siirtokarjalalaisia Viipurin alueelta, Hiitolasta. Karjalaiset toivat oman ruokakulttuurinsa, tapansa ja iloisuuden. Ennen karjalaisten tuloa sienet jäi Satakunnas mettiin, varsinkin tatit. Niitä kutsuttiin madonlakeiks. Piirakat ja sultsinat on löytäny paikkansa ihmisten suus ja syrämnes. Karjalaiset on monis kaupungeis perustanu kauppiasluokan. Aluks torikauppiaina ja myöhemmin kiinteillä kauppapaikoilla. Satakuntalaiset on jäyhää väkee. Teollisuus on ollu tämän kulmakunnan elinkeino. Ja maatalous vanhastaan.

Kirjan teema on paluu Joelle, Sikakosken juurelle. Joki on Vatajan kylän valtasuoni ja Vatajankoski sen energiaa kylälle tuottava sydän. Osa kertoo Vatajan kylän miehen Arin paluusta Heidn kans kotiin Joelle modernilla ajalla. Kylä elää edelleen vuodenaikojen mukaan. Tekee työtä, syö ja nukkuu. Iloitsee vapaa-ajan hetkistä. Ennen vanhaan oli niin paljo askareita ja puhdetöitä ettei keretty lonkkaa vetää. Mailla eletään arvojen mukaan ja melko perinteistä elämää. Syödään hyvin, käydään kyläs ja kirkos, nautitaan viihteellisistä yleisötapauumista. Kuten Sinikan Syystango konserteista Honkalas tai kirkkokonserteista Aleksanterin kirkos. Kirkko on perua Venäjän vallan ajoilta.

Kesämarkkinat on suosittu tapauuma kuten keskiajan Saksas, on hengelliset messut kirkos ja maalliset markkinat. Kankaanpään Toripäivät on viikon kohokohta. Siellä on myytävänä raumalaisia Kivikylän lihajalosteita, Merikarvialla tehtyjä kalatuotteita ja kilpailun edistämiseks porilaista tuoretta kalaa. Monen sorttista. Torikauppiaat on maailman luokan ihmisiä, kaupanteko rikastuttaa ostajan mieltä.

Toripäivillä myyjät ja yleisö on iloisia. Ympäristö saa kansan rupatteleen. Tori energisoi seutukunnan aina Raumalle ja Kauhajoelle saakka. Torilla valitaan kansanedustajat ja kunnallisvaltuutetut, äijämiesten kesken. Juhantalon Kaken aikaan oli paljon hevosmiehiä. Kesätorilla ostetaan pesuaineita, kukkia, hedelmiä, vihanneksia ja kalaa tarinoiden keskellä. Syksyllä rupee oleen

pimeään ajan tarvikkeita. Joulukuusi on tulos jo syyskuusta lähtien. Kankaanpään tori on ollut ihmiskunnan alkuhämäristä lähtien osto- ja elämyspaikka. Vain karjatori puuttuu. Tilalla on Liisan koulu ja taidetta. Sekin ainutlaatuinen koko maas.

Kaiken kruunaa Tapolan mustamakkaraavaunu. Siinä myydään myös höyrymakkaraa. Jo 1960 -luvun alus oli Helmin höyrymakkaramyynti. Makkarat höyrytettiin mehumaijas ja sinappi oli kotitekoista, vahvaa äijämieslaatua. Tuon muistaa edelleen, kun viisvuotiaana sai maistella. Ostaminen on mukava tapahtuma. Kulttuurielämyksiä saa SataKirjakaupasta ja SataKirjaston lainastosta. Tiede ja kulttuuri tulee tykö ja lyö kättä. Kankaanpää on taidekaupunki, torin kivipaaluja myöten. Maaseutuelämä Jokirannas pitää verenpaineen kohtuullisena. Nykyajan sanoin, mailla eläminen on terveysvaikutuksia.

Olen onnellinen Vatajan kylän mies. Sain syntyä Honkajoen Vatajan kylään kymmenen vuotta sen jälkeen, kun toinen mailmansota oli loppunu. Pysyttiin valtakuntana itseellisinä, niinku honkajokiset on muutenki ollu aina. Jopa Kankaanpään vallan alaisena. Suomi tuomittiin voittajan taholta suuriin sotakorvauksiin ja alueluovutuksiin. Siirtokarjalaisia vastaanotettiin lähes puoli miljoonaa henkilöä Kanta-Suomeen. Heidän omaisuus, tavarat ja eläimet otettiin mukaan päivässä tai tuntien varoitusajalla. Monesti ei ehtinyt muuta ruokaa ottaa mukaan ku jäätyneitä perunoita.

Saatto kestää vuosi, pari ennekuin sopiva asutustila löytyi siirtolaisperheelle ostettavaks. Tuosta ajasta kertoo Heimo Variksen kokoama monisatasivuinen historiateos. Asutustila oli kylmä tila, ilman asumuksia. Kuten Variksen suvulla, joka muutti Ristilänperälle, Vatajaan sekä Kavoluomalle Hiitolasta Karjalan puolelta. Elämä piti järjestää uusiksi. Oli raivattava pellot, kaivettava ojat. Asunto rakennettiin maaseudulla niistä tarvikkeista, joita sattui olemaan saatavilla. Uuteen asuntoon käytettiin vanhojen talojen purkuosia.

Ensimmäinen vuosi saatettiin asua saunarakennukses suuren perheen kanssa. Miehet asu parves.

Sementistä oli huutava pula, vanha kansa kutsui nimellä simentti. Pääosin karjalaiset olivat hengellistä väkeä. He olivat joutuneet lähtemään evakkoon kahdesti. Turva oli ainoostaan Herras. Asunto oli monelle uudennainen luomus, Rintamamiestalo. Suomalainen innovaatio. Niitä on edelleen käytössä parisataatuhatta. Ja taloissa asuu puoli miljoonaa kansalaista.

Elämän perusasiat, asuminen ja syöminen, on ollu oman ikäkauteni ihmisillä päällimmäisenä. Äitini oli ruuanlaiton mestari. Hän oli muutoinkin ahkera ja hyvä käsityöihminen. Ne olivat nuoren naisen hyveitä, kun miehelään oltiin menossa. Muistan kansakouluikäisestä säästäväsyyden merkityksen. Talo eli nuukasti, metsään ei koskettu kuin viimekses hädäs. Perheet oli isoja, mailla tarvittiin paljon työväkeä.

Ruoka oli entisaikaan ensisijainen, muistan isoäitini kertoneen, että aamiaisiakin oli kolme. Ensimmäinen oli suurus, kun mentiin navettaan joskus neljänviiden kieppeillä aamulla. Silloin ruoka oli pröttiä, se tulee ruotsin samasta bröd. Se oli jonkinlaista perunavelliä. Vaikka ruottin leipäsana onkin nimes mukana. Prötti oli säilytetty huoneenlämmös isos kulhos. Toinen aamiainen oli seitsemän aikoihin, silloin juotiin aamukahveet, tai korviketta. Siittä vähän eteenpäin syötiin ihan oikeeta aamiaista.

Kun työ tehtiin ihmistyövoimalla, oli ruokaa oltava runsaasti. Maito, vilja, peruna ja kasvikset oli omaa satoa. Lihaa ja kalaa oli nuukasti. Kouluaikanani tehtiin talkoilla töitä. Koska olin nuorin ja turhin, joudin hyvinkin tekemään talkooväelle ruokaa. Varsinkin perunannoston talkoopäivinä. Heinätalkoisiin otettiin eväät pellolle mukaan. Kerran siskoni istui eväitten kans ojanpenkalla. Hän oli alle kouluikänen. Katteli ojanpohjalle isolla Kyröllä ja totesi; isoja matoja. Ojanpohja oli mustanaan kärmeitä. Vilja seivästettiin lapsuudessani. Kahvi saatettiin tuoda paikalle puolilta päivin. Termospullo oli viinapullo, päällä sanomalehti ja villasukka. Janojuomana oli pellolla maito- ja

piimäharua. Pelkkä vesi teki veteläks kuumana päivänä, se tainasi. Maidos ja piimäs oli ne suolat mukana, jotka oli hikoiltu pois.

Asuin kouluaikana yksin Kankaanpääs ja Tampereella. Oli tehtävä ruokaa ja eväät tie- ja siltatyömaille. Kouluaikana sai lämpimän ruuan, jos muisti käydä. Airamiin kahvia ja vettä muutama litra reppuun. Ruisleipää ja meetwurstia päälle. Ei myöhemminkään, tarkan markan kausina, ollut haittaa ruuantekotaidosta. Ruoka oli niin itsestään selvä asia, ettei sitä tarvinnut miettiä. Muutoin kuin kauppas, tehdessään valintoja. Jalostajan hernekeittopurkki ja paketti munia riitti viikoks, jos mieli Kankaanpääs diskoon.

Nämä hyödykkeet on vaihtoehtoiskustannuksia, kun optimoidaan elämän laatua. Tämän ilmasee klassinen, keynesiläinen taloustiede. Honkajoen oppikoulussa kiinnosti taloustieto. Vaikkei se ollut kotitaloustietoo. Ehkä siksi lueskelin isompana aiheesta Turun yliopistos maisteriks. Taloudellinen ajattelu perustuu nuukaan elämiseen. Ihan sen takia, että ihmisillä ilmenee tarpeita aina enemmän ku varaa niitten tyydyttämiseen. Markkinaväki ja poliitikot keksii lisää, jotta hallintoalamaiset voidaan verottaa. Varsinkin opiskelijana kohtasi markan laskutaidon välttämättömyyden.

Samat asiat tulee kansallamme tällä hetkelle eteen kuin siirtokarjalaisilla, joskaan ei niin kärjistyneenä. On myös niin, että mitkään herkut tai hyvät asiat ei ole syntyny yltäkylläisyydessä. Sodat, luonnonmullistukset ja katastrofit on tuottanu uusia keksintöjä ja innovaatioita. Lieneekö totta, että nälkä suosii mielikuvitusta ennemmin kuin yltäkylläisyys. Nälkäinen runoilija on tuottoisa.

En opeta miten tulee elää, vaikka opiskelinkin opettajakorkeakoulu aikuiskasvatusta, se pitää jokaisen itse oivaltaa. Aikuiskasvatuksen perusta on adhokratia, ad hoc -oivaltaminen. Adhokratia on organisaatiohierarkian puuttuminen. Se on byrokratian vastainen käsite. Byrokratiaa edustaa pedagogiikka.

Adhokratian käsitteen ehdottivat Bennis ja Slater ja Henry Mintzberg vuonna 1964, ja se viittaa sellaisten organisaatioiden toimintaan, joissa ei ole hierarkioita. Pikemminkin päätökset tehdään yhdessä. Toisin sanoen hyödyntämällä työryhmän valmiuksia, jotka spontaanisti ehdottavat ja ratkaisevat ongelman ratkaisun. Kuten kirurgien tiimi tai rakennusporukka.

Kökkätyö on vanha pohojalaanen sosiaalinen tapa tehdä asioita yhdessä. Monet suuret urakat hoituivat kökkätyönä, esimerkiksi talojen siirtäminen, hiekanajo tulevalle rakennukselle, rukiinleikkaus, tienteko ja pärekatonteko olivat usein koko kylän yhteistä työtä. Erityisesti sodan jälkeen oli paljon tarvetta kökkätyölle. Täällstä on ollu talkootyö, kökkätyö.

Sellaiset asiat kuten yrittäjäyys, työnteko, perusarvot ja sitoutuminen tehtävään auttaa elämässä eteenpäin. Ne pitää mielen ja elämisen tavoitteen kirkkaana ja antaa hyvät yöunet. Terapian tarve on vähäinen kun täyttää päivänsä askarrellen. Se on sitä mielen ratekiaa, totes Rokan Antti.

Jokirannan aikakaudet

Jokiranta -mökki rakentui 1970 -luvulla, aikakautena, jolloin oli maaltapako. Sitä kutsuttiin toiselta nimeltä talonpojan tappolinjaksi. Työpaikkoja syntyi teollisuuteen. Oli saavutettu ATK -aikakausi. Tietojenkäsittely toimi reikäkorteilla. Reikäkorttikoneella pärjättiin vielä 1980 -luvulla Turun yliopiston tietojenkäsittely koulutuksessa.

Kuljettiin pari vuosikymmentä eteenpäin 1990 -luvulle. Yliopistolla oli huomattu akateemisten täydennyskoulutuksen tarve. Oli työttömyyttä korkeasti koulutettujen keskuudes. Yliopisto lähti mittaviin kehityshankkeisiin. Samaan aikaan oli iskenyt 1990 -luvun lama. Etätyötä pyrittiin edistämään, se oli tuolloin teknisesti mahdollista. Asiaa ajateltiin ettei se ole oikeaa työtä, kun kukaan ei valvo. Kiinnitettiin huomio tekemiseen, eikä tuloksiin.

Etäopiskelu oli sama asia kuin etätyö. Opiskelua ei toteutettu yliopistolla vaan paikassa, jossa saattoi lukea ja kirjoittaa. Tuohon aikaan kehittyi avoin yliopisto. Kokonaisen tutkinnon saattoi suorittaa etäopiskeluna. Aikakautta oli edeltänyt kirjeopistot ja Markkinointi instituutti. Opetustekniikan filosofiat oli muuttunu aikuiskasvatukseen soveltuviks.

Olin mukana Turun yliopiston oppimisen ja etätyön yksikössä useita vuosia 1990 -luvulla. Toimintaamme ohjattiin Yhdysvalloista, Pennsylvanian yliopisto oli etäopetuksen keskus maailmalla. Suomessa organisaatiot rakentuivat uudelleen.

Suurista organisaatiota lähti kehittyneen tietotekniikan myötä kymmeniä tuhansia työntekijöitä vapaille markkinoille. Esimerkkinä pankkijärjestelmä ja telelaitokset. Nykyään osuuspankkiorganisaatio toimii yhdellä konttorilla Turussa. Telepuolella puhelin ja tietokone on yhdistynyt samaksi järjestelmäksi

viimeistään silloin kun Apple toi käsipuhelimen 2007. Maailma muuttui litteäksi hetkessä.

Heidi teki lääkärintyötä vuosikymmenet, erikoistui sisätauteihin. Viimeisen sairaalajakson hän oli sairaalan johtajana. Sairaalan johtamien toimii siten että johtaja auttaa toisia. Sairaalassa vallitsee adhokratia lääkäreitten kesken. Hoitajilla on erilainen organisaatio. Heidän organisoituminen on hierarkkisempaa.

Viimeiset ajat ennen eläkkeelle jäämistään Heidi teki Jokirannan mökillä etätyötä. Kaiken tiedon saa yhtä hyvin koneelle Honkajoella kuin Porin sairaalan työhuoneessa. Etätyö säästää potilaan aikaa ja yhteiskunnan varoja. Reseptin uusimiseen tai tutkimustulosten kuulemiseen ei tarvi käyttää puolta päivää aikaa ja kelatakseja. Pori on iso paikkakunta.

Itse tein yliopistotyötä aikuisopiskelijoille maakunnissa, melko etätyötä. Koulutusta lähetettiin mobiililaitteilla jo 1990 -alussa aikuisopiskelijoille. Johtajille ja asiantuntijoille. Kirjoitin sähköisiä työkirjoja ammattikorkeakoulun opinnäytteiden tekemiseksi. Kymmenen vuotta sitten. Yhteiskunta muuttaa muotoaan lisääntyvällä vauhdilla. Suuret ja pienet organisaatiot on vaikeuksissa pysyä mukana kehityksessä.

Kirja kertoo paluusta Joelle. Asumisesta nykyajan Vatajan kylässä Honkajoella. Honkajoki on paikkakunta Pohjois-Satakunnassa. Paikkakunta koki sodanjälkeisen kasvun. Teollistumisen ja maatalouden koneistumisen kauden. Nousun jälkeen EU aikana seutu on pitänyt omavaraisuudesta kiinni. Vatajan kylässä oli suuri romaniväestö 1960 -luvulla. Siirtolaisia asettui kylään ja lähitienoolle asumaan sotien jälkeen. Kyläkoulu opetti sosiaalisuutta. Paikkakunnan kouluolot on ollu huippuluokkaa. Oppikoulu oli uutta pienellä paikkakunnalla 1950 -luvulla. Sen perään perustettiin lukio 1960 -luvulla. Nuoret ovat menneet yliopistoihin ja korkeakouluihin. He hankkivat ammatin, Honkajoki on yrittäjyyden esikuva. Vatajan kylä oli talouskylä, se oli liikenteellinen keskus. Joki on halkonut maisemaa, se on elämän virta. Vatajankoski valjastettiin 100 vuotta sitten sähkövirran tuotantoon. Esi-isät tekivät Vatajan kylästä edistyksen esikuvan.